

Az emberkereskedelem tárgyi súlyának társadalmi megítélése

KUBISCH Károly

Az emberkereskedelem tárgyi súlyát a társadalmi megítélés nem hűen tükrözi. A területen tevékenykedő civil szervezetek alulfinanszírozottak, s szakmai ismeretek híján az adott bűncselekmény tárgyi súlyának valós megítélését nem képesek közvetíteni a társadalom felé. Ezeket a hiányosságokat tárja fel az USA külügyminisztériumának éves jelentése és a 1351/2013. Korm. határozat négyéves stratégiai dokumentuma is. A vonatkozó szabályok alkalmazását vizsgálva egy empirikus kutatáson alapuló kérdőívvel arra kerestem a választ, hogyan képes értelmezni, alkalmazni, elhatárolni a civil szervezeti dolgozó a jogszabályokat.

„Az emberkereskedelem nem egyszerűen súlyos bűncselekmény, hanem az emberi jogok, az emberi méltóság, az emberi szabadság súlyos megsértése.”¹ Az emberkereskedelem magas jogtárgyi súlyát egyebek mellett az Alaptörvényben is rögzített tiltó norma („tilos az emberkereskedelem”)² jelzi. Az emögött meghúzódó társadalomra való veszélyesség egyik oka, hogy a modern rabszolgasághoz kötődő kényszermunkából származó bűnszervezetek éves nyeresége az International Labour Office által kiadott jelentés³ alapján becslések szerint világszinten 31,6 milliárd amerikai dollár. Ebből 15,5 milliárd dollár, vagyis a teljes összeg 49 százaléka az iparosodott gazdaságokban termelődik.⁴ Az emberkereskedelemből származó jövedelem teszi lehetővé a jelentős forrásigénnyel működő bűnszervezeti formában való elkövetést. Ha az emberkereskedelem anyagi kérdéseit vizsgáljuk, azt a jelentős pénzüsszeget is itt kell megemlítenünk, amelyet az egyes államok a közpénzből a felderítésre, az áldozatfelismerésre, a megelőzésre és az áldozatok védelmére, illetve rehabilitációjára fordítanak. E tetemes összegekhez hozzá kell számolnunk azt a pénzben nehezen kifejezhető társadalmi károsodást is, amelyet az emberkereskedelem büntette jelent.

1 Fehér et al. (2004–2008) 6.

2 Magyarország Alaptörvénye, Szabadság és Felelősség, III. cikk (1) bek.

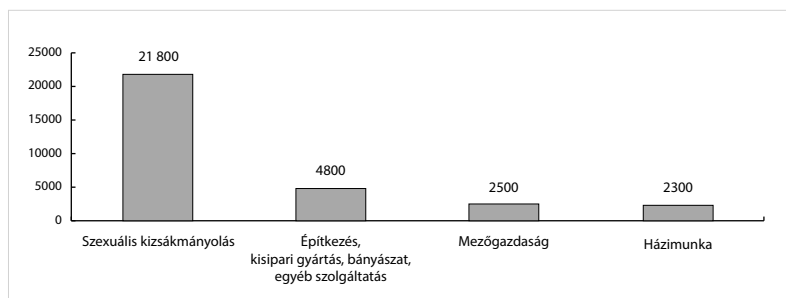
3 *Profits and Poverty: The Economics of Forced Labour*. (2014)

4 Belsler (2005)

Régió	Szexuális kizsákmányolás	Kényszermunka	Állami büntetés- végrehajtás	Összesen
Ázsia	2 500 000	7 900 000	1 200 000	11 700 000
Latin-Amerika és a karibi államok	400 000	1 200 000	200 000	1 800 000
Afrika	800 000	2 500 000	400 000	3 700 000
Közel-Kelet	100 000	400 000	100 000	600 000
Közép-, Dél- és Kelet-Európa, Független Államok Közössége	300 000	1 100 000	200 000	1 600 000
Fejlett országok és az Európai Unió	300 000	1 000 000	200 000	1 500 000
Összesen	4 500 000	14 200 000	2 200 000	20 900 000

1. ábra: A modern rabszolgaságban szenvedő személyek száma kontinensenként (becsült adat).⁵

Ahogy ezt az Interpol magyarországi képviselője, Benedek Nándor is jelezte előadásában,⁶ a világon közel 21 millió ember szenved közvetlenül az emberkereskedelemtől, amelynek áldozatai nem ritkán olyan gyermekkorúak, akiket adásvétel után munkára kényszerítenek vagy szerveiket veszik el. Az elmúlt tíz évben az Interpol által végrehajtott akciók központi célja leginkább ezeknek a gyermekeknek a felszabadítása volt.⁷ Például a 2015. június 22-én végrehajtott, AKOMA elnevezésű akcióorozat során sikerült kiszabadítani 98, emberkereskedők által eladott, 10 évesnél fiatalabb kisgyermeket, akiket 22 elkövető tartott fogva. Ezen gyermekkorú áldozatok „kereskedelmi forgalomba helyezése” általában fel sem tűnik a családnak vagy a környezetnek, sőt nemegyszer maga a család is az elkövetők között van.

2. ábra: Az emberkereskedelem áldozatainak különböző kizsákmányolási formáiból évente befolyó feketejé-
vedelem dollárban számítva.⁸

5 www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_243391.pdf

6 Benedek Nándor, az Interpol magyarországi képviselője, 2015. október 14-én, a Belügyminisztériumban, az emberkereskedelem elleni küzdelem 9. európai napja alkalmából rendezett konferencián tartott előadása.

7 www.interpol.int/Crime-areas/Trafficking-in-human-beings/Operations Operation Akoma (2015), Operation Nawa (2014), Operation Tuy (2012), Operation Bia (2011), Operation Bana (2010), Operation Cascades (2010), Operation Bia (2009)

8 www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_243201/lang--en/index.htm

Aktualitás

A kérdés aktualitását a fentebb említetteken túl az adja, hogy az emberkereskedelem büntettének szervezett bűnözői háttere a határok nélküli Európában felerősödni látszik. Az Egyesült Államok külügyminisztériuma által 2015. július 27-én kiadott *Jelentés az emberkereskedelemről* című dokumentumban⁹ megfogalmazott áttekintésből egyértelműen kitűnik, hogy a hazai büntetőjogi szabályozás még mindig nem koherens a nemzetközi törekvésekben megfogalmazottakkal. Magyarország állami kötelezettségvállalása nem éri el a kívánt szintet.

A dokumentum javaslatokat fogalmaz meg Magyarország számára, amelyek a következők:

1. Biztosítson speciális áldozatvédelmi szolgáltatásokat, és növelje az e szolgáltatásokra nyújtott pénzügyi támogatásokat, valamint biztosítson rendszeres finanszírozást a civil szervezeteknek az áldozatok támogatása érdekében.

2. Foglalkozzon az állami intézetekben élő gyermekek, illetve az ilyen intézményeket elhagyó személyek veszélyeztetettségének problémájával.

3. Az emberkereskedelem elleni jogszabályokat hozza összhangba a nemzetközi joggal a kizsákmányolás fogalmának pontosabb meghatározásával, valamint azzal, hogy a megtévesztést, az erőszakot, illetve a kényszert a felnőttekkel való emberkereskedelem bűncselekményének elemeivé teszi.

4. Proaktívabban azonosítsa és segítse a Magyarországon kizsákmányolt gyermekeket.

5. Fokozza a bűnüldöző szervek erőfeszítéseit az emberkereskedelem valamennyi formájával kapcsolatban.

6. Biztosítson fokozottabb védelmet azon áldozatoknak, akik súlyos sérelemre vagy megtorlásra számíthatnak az emberkereskedők részéről, például a sikeresebb reintegráció elősegítése érdekében alakítson ki hosszabb távú gondozási szolgáltatásokat.

7. Fokozza a bűnüldözéssel és az áldozatvédelemmel kapcsolatos megbízható adatok gyűjtését és a jelentéstételt.

8. Bővítsé továbbá a bűnüldöző szervek dolgozóit, az ügyészek és a szociális munkások számára biztosított, az áldozatokra koncentrált oktatást.

A hatályos büntetőjogi szabályozás értékelése nem tárgya jelen tanulmánynak.

A kérdőívet kitöltőkről

Az emberkereskedelem elleni küzdelem rendkívül fontos hazai szereplői az állami bűnüldöző szerveken túl a civil szervezetek, NGO-k és egyházi jogi személyek, belső egyházi jogi személyek, akik jelentős közfeladatot vállalnak át az államtól, főként az áldozatsegítés és a rehabilitáció területén. Részükre az állam közfeladat-ellátásuk árnyában biztosít forrásokat, és rendszeresen szervez civil egyeztető fórumokat, ahol a területen tevékenykedő szervezetek a *good practices* jellegű konferenciákon megismer-

⁹ http://hungarian.hungary.usembassy.gov/state_dept_reports_hu.html

hetik egymás tapasztalatait. Azon szervezeteket vizsgáltam, amelyek rendszeresen részt vesznek az emberkereskedelem elleni küzdelem nemzeti koordinátora által, a Belügyminisztériumban, NGO-k részére szervezett kerekasztal-tárgyalásokon. Ezeknek a – főként az áldozatsegítésben tevékenykedő – szervezeteknek a képviselőit kértem fel, hogy ők, illetve munkatársaik töltsenek ki egy általam összeállított kérdőívet.¹⁰ Jelen tanulmányban ennek a kérdőívnek az eredményeit szeretném bemutatni.

Módszertan

Az emberkereskedelemre vonatkozó szabályok mindennapi alkalmazását vizsgálva, a jogi hermeneutika alapelvei mentén haladva dolgoztam ki egy empirikus kutatáson alapuló kérdőívet, amelyben arra kerestem a választ, hogy az emberkereskedelemre vonatkozóan hogyan él a jog, illetve a civil szervezeti dolgozó, a hatósági jogalkalmazó, az egyházi személy hogyan képes értelmezni, alkalmazni, más szabályoktól elhatárolni a vonatkozó jogot. Megfelelőnek tartja-e, ismeri-e címzettként a kihirdetett jogszabályt az, aki azzal dolgozik? A kérdések kialakításához figyelembe vettem az egyes szereplőkkel készített mély- és kevert interjúk készítése során felvetett problémákat, illetve a vonatkozó, 1351/2013. (VI. 19.) Korm. rendeletben megfogalmazott stratégiát és az európai cselekvési tervet meghatározó stockholmi programot is.¹¹

A hazai szabályozás

A hatályos magyar büntetőjogi szabályozás a 2012. évi C. törvény 79. §-ában kimondja, hogy a büntetés elsődleges célja a társadalom védelmének érdekében az, hogy a múltban megtörtént bűncselekmény sem az elkövető, sem más részéről ne ismétlődhessen meg. A büntetés kiszabása során figyelembe kell venni a bűncselekmény tárgyi súlyát, a bűnösség fokát, a társadalomra való veszélyességet és az egyéb enyhítő és súlyosító körülményeket.¹² Dr. Mészár Róza a *Magyar Büntetőjogi Kommentárban* úgy fogalmaz, hogy a „jogalkotó a büntetési tételkeret meghatározásakor már értékelte az adott bűncselekmény társadalmi kockázatát, lehetséges hátrányos következményeit, döntve az egyes bűncselekmények tárgyi súlyáról.”¹³ A jogalkotó 80. § (1) bekezdésében foglalt tárgyi súly esetében nem a különös részi tételkeretben meghatározott absztrakt tárgyi súlyt érti a bírói gyakorlat alatt, hanem az elkövetett bűncselekmény konkrét társadalomra való veszélyességének fokának meghatározását.

A társadalom felől megvizsgálva e kérdést egy bűncselekmény tárgyi súlyának társadalmi megítélése aktuálisan a szubjektív biztonságérzetből következik. A büntetőjogi normákra azonban különösen jellemző, hogy szorosan kötődnek az erkölcsi normákhoz. Egy bűncselekmény tárgyi súlyának értékelésekor a társadalom normaszövevényének

10 A kérdőív 2014 szeptemberében készült. A válaszadók csak név nélkül vállalták önkéntesen a kérdőív kitöltését.

11 Stockholmi program. A polgárokat szolgáló és védő nyitott és biztonságos Európa.

12 Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (92) 17. számú, a büntetés kiszabás egyöntetűségéről szóló Ajánlása alapján felülvizsgált 56. számú Büntetőkollégiumi véleményben foglalt alanyi és tárgyi tényezők.

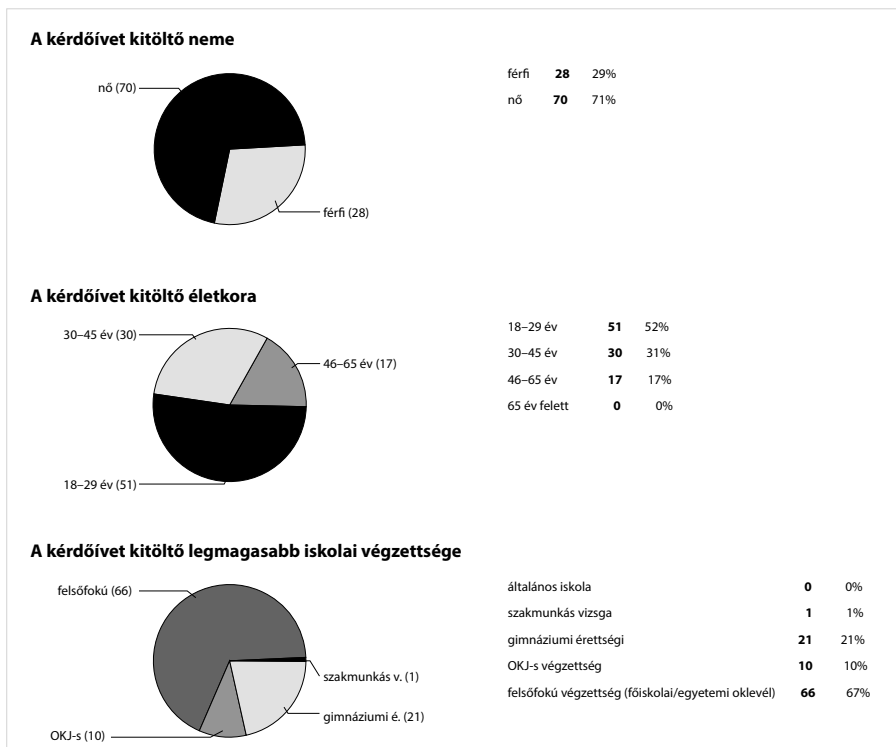
13 Kónya (2015)

rendszerén esett sérelem mértéke lehet egy szempont. Az emberkereskedelem büntetőtének elkövetése esetében kijelenthető, hogy évezredek óta rögzített erkölcsi és vallási normák is sérülnek.¹⁴ Kérdés, hogy egy szekularizált társadalomban az évezredek vallási erkölcsi normák sérülése mennyiben tükröződik a hatályos büntető törvénykönyvben.

Az emberkereskedelem elleni harc három pillére:

- az áldozatsegítés,
- a bűnüldözés (az elkövetők felelősségre vonása), valamint
- az áldozattá válás megelőzése.

A felmérésben részt vevőktől anonimitásuk megőrzése mellett nemükre, iskolai végzettségükre és életkorukra kérdeztünk rá. A válaszadók szakterületüket tekintve leginkább az áldozatsegítés, illetve az áldozattá válás megelőzése területén tevékenykednek.

3. ábra: A kérdőívet kitöltők neme életkora és legmagasabb iskolai végzettsége.

¹⁴ Hertz (2010) 244. „Aki emberi személyt elrabol, és eladja, vagy kezei közt találják, halállal vesszen”, abban az esetben, „ha az áldozat izraelita volt, az számára kettős csapást jelentett: szabadsága elvesztését és lelki halálát.” Vö. a római jogból ismert *capitis deminutio*

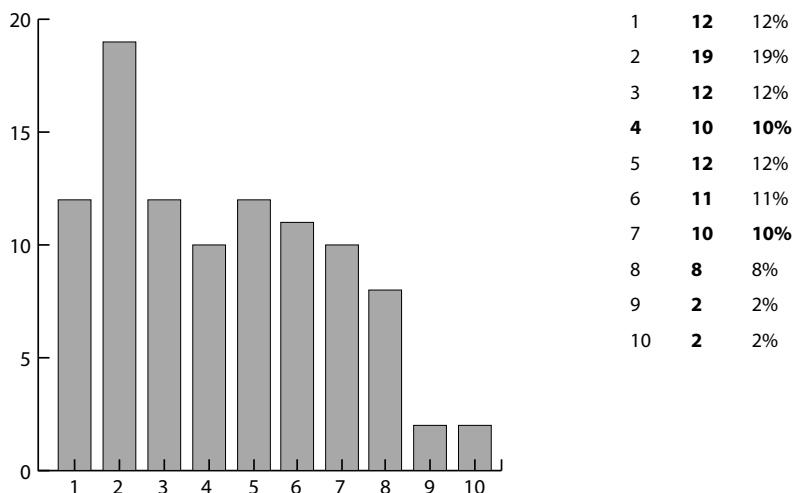
Annak ellenére, hogy rendkívül súlyos kérdéstről beszélünk, hazánk esetében az emberkereskedelem, mint bűnözési tényező a társadalom szemében kevésbé irritáló, mint a személyes biztonságot súlyosan érintő,¹⁵ de kisebb tárgyi súlyú bűncselekmények. Tóth Péter és Horváth Helga Maslow szükséglethierarchia-elméletén túlmutató kutatása kimutatja, hogy „a közösségekben élők gondolják a legnagyobb százalékban, hogy a lakóhelyükön az országos átlaghoz képest sokkal kisebb a bűnözés (29% gondolja így), míg ez az arány a megyei jogú városokban élők körében a legkisebb (5%)”.¹⁶ Ezt erősen befolyásolni képes a média és a civil szervezetek által közvetített információ, ahogyan azt a fentebb idézett kutatók is megerősítik: „a média, a nyilvánosság szerepe valóban nagyon meghatározó, hiszen a híradásokból megismert nyugtalanító esetek általában az egyén szempontjából nézve messze, tőle kényelmes távolságra történnek, melyek hatása alól képes magát kivonni, úgymond »ez itt/nálunk/mifelénk nem történhet meg« típusú gondolattartalmakat előidézni”.¹⁷ Sajnos sem a média, sem a civil szervezetek nem jeleskednek az emberkereskedelem veszélyeinek bemutatásában.

Az emberkereskedelem belföldi megjelenési formáival kapcsolatos tendenciák rendkívül súlyos társadalmi veszélye a témában érintett szakértők, nyomozók, bűnüldöző hatóságok számára ismertek. A társadalom többsége azonban nem kellően informált, így nem is értékeli a szubjektív biztonságérzetét befolyásoló cselekménynek az emberkereskedelem büntetettét, ezért sem a kormányra, sem a bűnüldöző hatóságokra nem nehezedik komolyabb társadalmi nyomás, hogy az ország visszatérjen a TIER 1-es országok közé (lásd 20. ábra). A kérdőívet egyebek mellett 98 olyan személy töltötte ki önkéntesen, aki NGO-ban, magyarországi civil szervezetekben, hatósági jogalkalmazóként, illetve egyházi személyként az emberkereskedelem áldozatainak felismerésében, segítségében tevékenykedik.

15 Tóth–Horváth (2012)

16 Uo. 7.

17 Uo.

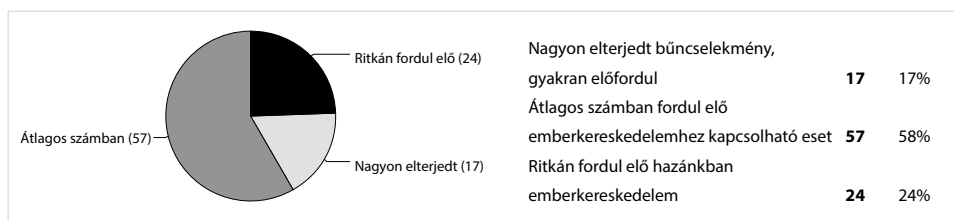

4. ábra: Az emberkereskedelem tényállásának ismerete.

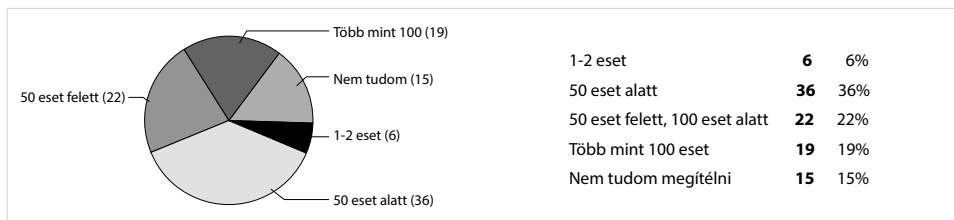
Arra a kérdésre, hogy a válaszadó milyen ismeretekkel rendelkezik az emberkereskedelem hazai szabályozásával kapcsolatban, a tízes skálán a kettes számot jelölték meg a legtöbben (19%), s ezt igazolják a további válaszok is. Ennek értelmében a válaszadók kijelentik, hogy saját bevallásuk szerint nem ismerik kellőképpen azt a tényállást, amelynek alapján döntést hoznak az emberkereskedelem áldozatává vált sértett ügyében.

Az emberkereskedelem büntettének elterjedtsége és felderítettsége

Az 5. ábrán a bűncselekmény elterjedtségére adott válaszok igazolják, hogy az emberkereskedelem elterjedtsége a válaszadók megítélése szerint nem jelentős, továbbá a nemzetközi szervezetek által jelzett magas látencia sem érzékelhető. Azzal, hogy sok válaszadó átlagos számban előforduló bűncselekményként definiálta az emberkereskedelem büntettét, a bírói gyakorlattól is teljesen eltérő véleményt adott.

5. ábra: Az emberkereskedelem büntettének elterjedtsége.

6. ábra: Az emberkereskedelem büntettének felderítettségi aránya.

A 6. ábrán a bűncselekmény felderítettségi arányára vonatkozó kérdésekre adott válaszok százalékos megoszlása látható. A kérdőívet kitöltők ebben a kérdésben is a bírói gyakorlatról – amely évente egy-két esetre korlátozódik –, tehát a valóságtól teljesen eltérő válaszokat adtak.

Az emberkereskedelem elhatárolása más hasonló tényállás bűncselekményektől

Fontos szempont volt az emberkereskedelem elkövetési magatartásának elhatárolása más jogi tárgyat sértő bűncselekményektől – az erre irányuló kérdésre adott válaszok mutatják, hogy az emberkereskedelem tényállása a köztudatban sokkal inkább kapcsolódik az emberrabláshoz, embercsempészéshez, illetve a prostitúcióhoz, semmint a jogellenes adásvételhez.

1. táblázat: Az egyes hasonló bűncselekmények elhatárolása az emberkereskedelemtől.

1. Magyar, 18 évnél idősebb hölgyek – prostitúciós célból, jutalékért történő – „futtatása” Hollandiában.	51	52%
2. Fiatalkorú személy pénzért történő átadása külföldi munkaadónak munkavégzésre.	69	70%
3. Nyugdíjas hölgy – kiszolgáltatott helyzetét kihasználva – házimunkavégzésre való kényszerítése.	17	17%
4. Arab állampolgár által házasság céljából megvásárolt személy elszállásolása.	35	36%
5. Feleség, leánygyermek – kártyaadósság fejében történő – átadásában való megállapodás a férj, illetve apa részéről.	59	60%
6. Gyermekkorú személynek – pornográf felvétel készítése céljából – egy meghatározott helyre történő elfuvarozása, a szüleinek pénzfizettség ellenében.	37	38%
7. Szexuális szolgáltatások céljára hölgyek másoknak történő „kiközvetítése”, díjazás fejében.	44	45%
8. Pénzért való segédkezés (pl.: szállítóeszköz szerzése, fuvarozás) egy menekült család illegális államhatár-átlépéséhez.	42	43%

9. Személyeknek – pénz ellenében – a szerveik jogellenes orvosi felhasználása céljából történő szállítása.	41	42%
10. Másik személy – akarata ellenére történő – külföldre hurcolása, és pénzfizetés ellenében történő szabadon engedése.	56	57%
11. Munka- vagy házassági ajánlattal fiatal hölgyek külföldi útra toborzása, ahol azonban szexuális munkára kényszerítik őket.	63	64%

A 2. táblázaton feltüntettük a helyes válaszok és a válaszadók által adott válaszok közti eltéréseket. A feltett tizenegy kérdésből csupán öt kérdésben van emberkereskedelemre vonatkozó tényállászerű magatartás feltüntetve, az összes többi esetben más büntetőjogi tényállásról van szó.

2. táblázat: Az emberkereskedelem elkövetési magatartásának kiválasztása.

Kérdés:	Tényállás	§§	Helyes válasz	Adott válasz
1.	Prostitúció elősegítése	(Btk. 201. §)	0%	52%
2.	<i>Emberkereskedelem</i>	(Btk. 192. §)	100%	70%
3.	Kényszerszermunka	(Btk. 193. §)	0%	17%
4.	<i>Emberkereskedelem</i>	(Btk. 192. §)	100%	36%
5.	<i>Emberkereskedelem</i>	(Btk. 192. §)	100%	60%
6.	<i>Emberkereskedelem</i>	(Btk. 192. §)	100%	38%
7.	Kerítés	(Btk. 200. §)	0%	45%
8.	Embercsempészség	(Btk. 353. §)	0%	43%
9.	<i>Emberkereskedelem</i>	(Btk. 192. §)	100%	42%
10.	Emberrablás	(Btk. 190. §)	0%	57%
11.	Szexuális kényszerítés	(Btk. 196. §)	0%	64%

Az emberkereskedelem alapjogi vonatkozása

A 7. ábra esetében a következő kérdést tettük fel: *Ön szerint mely alapvető jog sérül az emberkereskedelem áldozatainál? (Csak egy válsz jelölhető meg!)* Ebben az esetben a bűncselekmény különös jogtárgyát a kitöltők 92%-a helyesen jelölte meg.

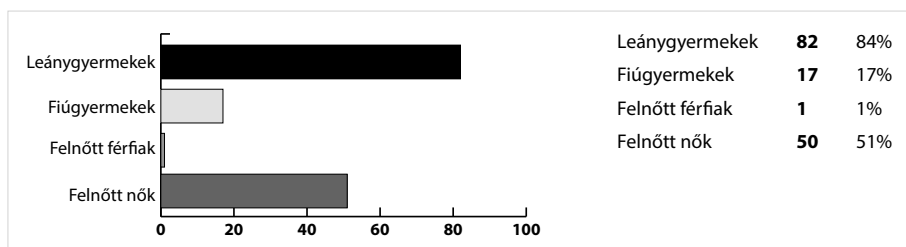

7. ábra: Az emberkereskedelem büntette által sértett különös jogtárgy.

Az emberkereskedelem áldozatainak nemek szerinti megoszlása

Az emberkereskedelem áldozatainak nemek szerinti megoszlására vonatkozó kérdésekre adott válaszok szerint erős túlsúlyban vannak a leánygyermek, illetve a felnőtt korú nők. Ebből a válaszból az látható, hogy hazánkban az emberkereskedelem áldozatainak vonatkozásában leginkább a prostitúcióra kényszerítés célzata érvényesül, sem a kényszermunka, sem a szervkereskedelem nem igazán jellemző, így nem is ismert.

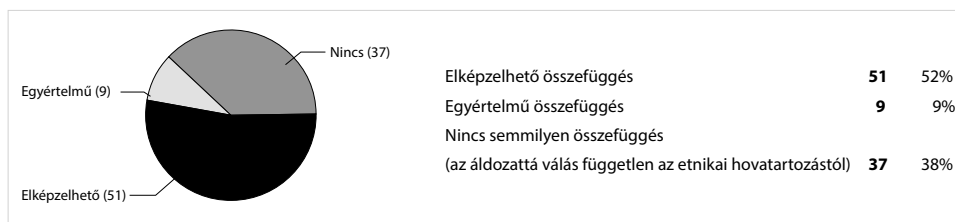
Kérdés: *Véleménye szerint az alább felsoroltak közül kik válnak a leggyakrabban emberkereskedelem áldozatává? (Több válasz is adható!)*

8. ábra: Az áldozattá válás nemek szerinti bontása.

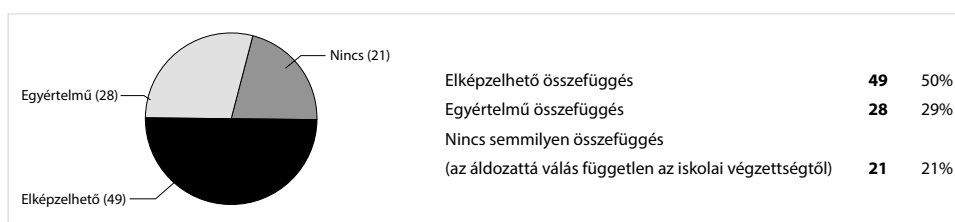
Az emberkereskedelem etnikai, kulturális, viktimológiai vonatkozásai

A következő kérdések a társadalomban meglévő előítéleteket mérték fel az emberkereskedelem áldozatainak kapcsán, hogy kiderüljön, van-e összefüggés az etnikai hovatartozás vagy az iskolai végzettség és az áldozattá válás között. Egyértelmű és nyilvánvaló, hogy a nyomozó hatóság nem alkalmazhat etnikai profilalkotást, ugyanakkor elgondolkodtató, hogy a válaszadók 52%-a elképzelhetőnek tartja az ilyen tartalmú összefüggést.

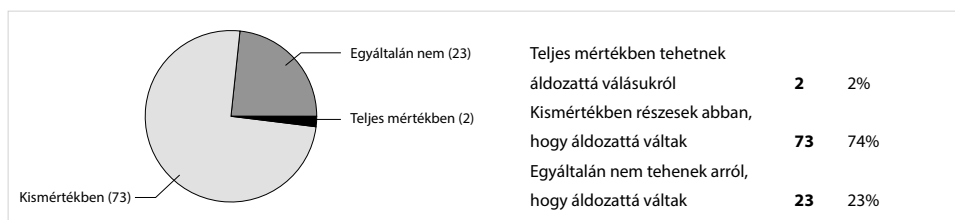
9. ábra: Az áldozattá válás és az etnikai hovatartozás közötti összefüggés.

Kérdés: Ön szerint van-e összefüggés az áldozattá válás és az érintett személyek iskolai végzettsége között? (Egy válasz adható!)

10. ábra: Az áldozattá válás és az iskolai végzettség összefüggése.

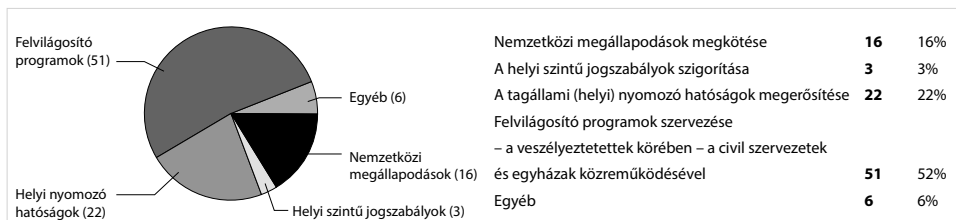
Kérdés: Ön szerint az emberkereskedelem áldozatai mennyiben tehetnek arról, hogy áldozattá váltak? (Egy válasz adható!)

11. ábra: A sértettek egyéni felelőssége az áldozattá válás kapcsán.

Az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzése

Az NGO-k, civil szervezetek, egyházi személyek által végzett munka során mindig felmerül a kérdés, hogy mit kellene még tennünk az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzése szempontjából. Egyértelmű, hogy a kriminológia viktimológiai szempontból a fiatal felnőtt férfiakat tekinti a legveszélyeztetettebbeknek. Az emberkereskedelem áldozataira nézve eltérő tendenciákat láthatunk, mivel itt a vevő kizsákmányolási célzata az áruvá silányított ember testének, szerveinek, munkájának jogellenes kihasználására irányul.

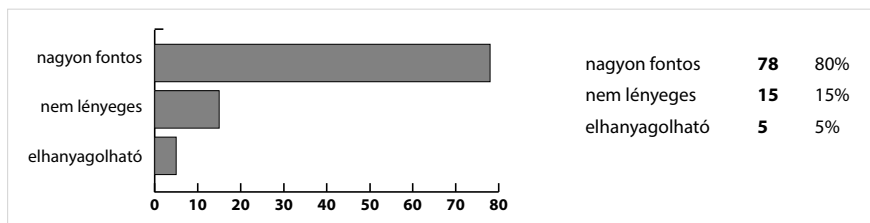

12. ábra: Az áldozattá válás megelőzése szempontjából legfontosabb feladatok.

Az emberkereskedelem megelőzése

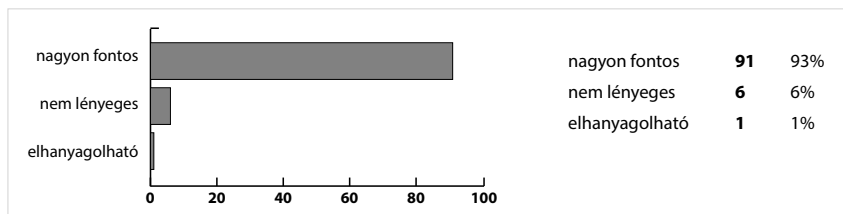
A bűnmegelőzésre vonatkozó felmérés további kérdéseivel elsősorban az emberkereskedelem elleni küzdelemben részt vevő állami szervek és nemzetközi szervezetek által tett törekvések társadalmi ismertségét és az általuk végzett munka szükségességének megítélését kívántam feltárni.

Kérdés: Mennyire tartja fontosnak a nemzetközi szervezetek tevékenységét az emberkereskedelem elleni küzdelemben?

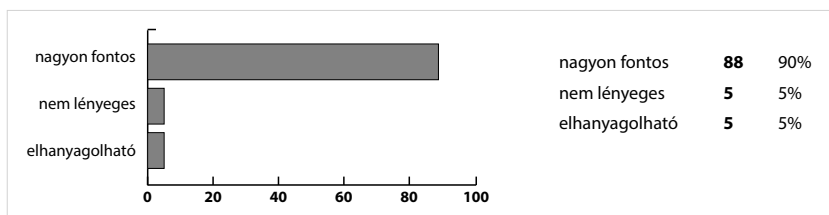
13. ábra: A nemzetközi szervezetek munkájának szükségessége az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében.

Kérdés: Mennyire tartja fontosnak a nemzetközi nyomozó hatóságok tevékenységét az emberkereskedelem elleni küzdelemben?

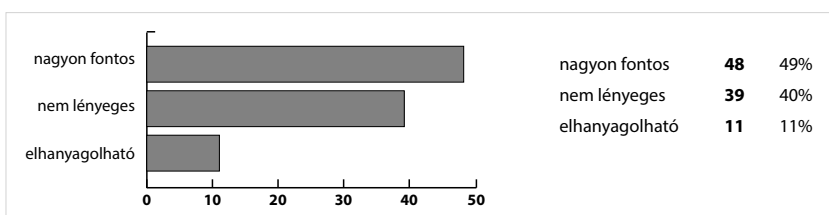
14. ábra: A nemzetközi nyomozó hatóságok munkájának szükségessége az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében.

Kérdés: *Mennyire tartja fontosnak a nemzetközi nyomozó hatóságok tevékenységét az emberkereskedelem elleni küzdelemben?*

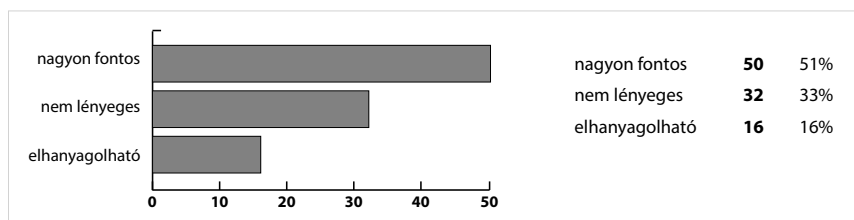
15. ábra: A helyi nyomozó hatóságok munkájának szükségessége az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében.

Kérdés: *Mennyire tartja fontosnak a kormány és a minisztériumok tevékenységét az emberkereskedelem elleni küzdelemben?*

16. ábra: A kormány és a minisztériumok munkájának szükségessége az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében.

Kérdés: *Mennyire tartja fontosnak az egyházak és a civil szervezetek, NGO-k tevékenységét az emberkereskedelem elleni küzdelemben?*

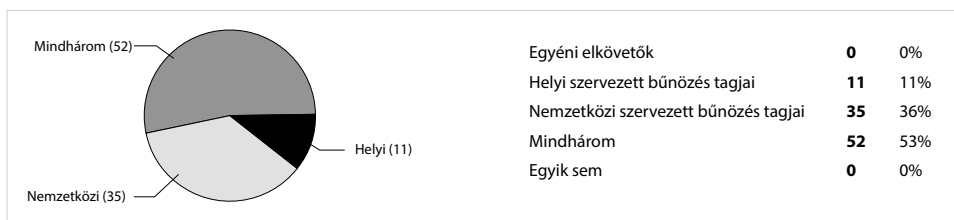
17. ábra: Az egyházak, civil szervezetek, nem kormányzati szervezetek munkájának szükségessége az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében.

Összességében maguk az érintettek is úgy látják, hogy az emberkereskedelem elleni küzdelemben a civil szervezetek, egyházak, nemzetközi nem kormányzati szervezetek erőteljesebben is közreműködhetnének. Itt leginkább a tanító, felvilágosító munkára, illetve az áldozatok számára elérhető, alacsony küszöbű szolgáltatásokra kell gondolnunk.

Az emberkereskedelem elkövetői

A bűncselekmény elkövetőire vonatkozó kérdések elsősorban az egyéni elkövetők, helyi bűnszervezetek, illetve nemzetközi bűnszervezetek részvételére irányultak az emberkereskedelemmel kapcsolatban. Jellemzően mindhármát, illetve a nemzetközi szervezett bűnözést jelölték meg, s ez megfelel a magyarországi bűnelkövetési tendenciáknak, illetve mutatja a vizsgált bűncselekmény komplexitását. Erre a komplexitásra utal Szabó Szonja az NNI emberkereskedelemmel foglalkozó főnyomozója.¹⁸ Ezek ellen hozták létre azokat a nemzetközi nyomozócsoportokat, amelyek az Európai Unió tagállamaiban tevékenységüket összehangolva, titkosszolgálati eszközökkel, a pénzügyi tranzakciókat is figyelve, közösen lépnek fel az emberkereskedelem büntetvénye viszszaerősítése érdekében. A közös nyomozócsoportok azért szükségesek, mert az emberkereskedelem jellemzően a szervezett bűnözéshez kapcsolódóan működik hatékonyan – ahogyan azt dr. Czine Ágnes is megállapítja.¹⁹ A szervezett bűnözői háttér nem a bűnüldöző hatóságokra, hanem az áldozatsegítésben részt vevő szervezetekre ró fokozottabb terhet az emberkereskedelem sértettjeinek gondozása során. Kutatásaim során úgy láttam, hogy továbbra is kérdés, hogyan érvényesül a gyakorlatban az USA által is szorgalmazott „három R projekt”: *Rescue* (megmentés), *Rehabilitation* (rehabilitáció) és *Reintegration* (visszailleszkedés a társadalomba).²⁰

Kérdés: Az emberkereskedelem elkövetői Ön szerint jellemzően milyen szervezeti formát választanak?

18. ábra: Az elkövetői attitűdök és a szervezett bűnözés kapcsolata.

Párhuzamosságok, kapcsolattartás, egymás ismerete

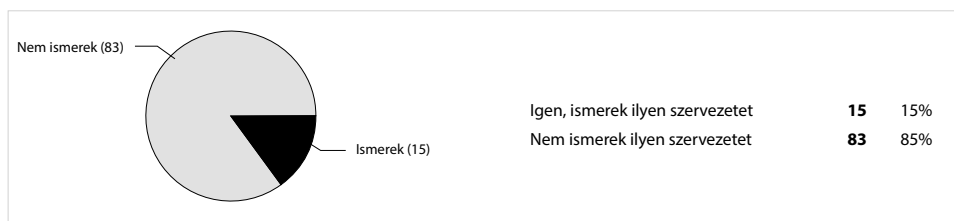
Az utolsó kérdésben a civil szervezetek, egyházi jogi személyek, valamint nem kormányzati szervezetek emberkereskedelem elleni törekvéseinek társadalmi ismertségét kívántam feltárni.

¹⁸ Szabó Szonja, az NNI emberkereskedelemmel foglalkozó kiemelt főnyomozója, 2015. október 14-én, a Belügyminisztériumban, az emberkereskedelem elleni küzdelem 9. európai napja alkalmából rendezett konferencián tartott előadása.

¹⁹ Czine (2011)

²⁰ Uo. 134.

Kérdés: *Ismer-e Ön kifejezetten emberkereskedelem áldozataival foglalkozó szervezetet? Ha ismer, akkor, kérem, írja a szövegbeviteli mezőbe a szervezet nevét!*

19. ábra: A civil szervezetek, belső egyházi jogi személyek, NGO-k áldozatsegítéssel kapcsolatos törekvéseinek ismertsége.

A következő értékelhető²¹ válaszokat kaptam a válaszadók 15%-ától:

1. ENSZ, Európa Tanács, BM, BÁH, ORFK.
2. Baptista Szeretetszolgálat.
3. Áldozatsegítő Információs Központ.
4. Polaris Projekt Magyar–Amerikai Emberkereskedelem Elleni Munkacsoport.
5. IOM, Baptista Szeretetszolgálat, Cordélia Alapítvány, Helsinki Bizottság.
6. Károlyi István Gyermekközpont az Európai Menekültügyi Alap által finanszírozott EMA/2012/2.4.2. számú, „Belépő” elnevezésű projektje.
7. Áldozatsegítő Információs Központ.
8. Ilyen többek között a Külügyminisztérium „a nemi bűncselekmények és az emberkereskedelem felszámolása” munkacsoportja, a Migrant Helpline brit civil szervezet, illetve az International Organization for Migration is.
9. Nemzetközi Migrációs Szervezet.
10. AI.
11. Baptista Szeretetszolgálat.

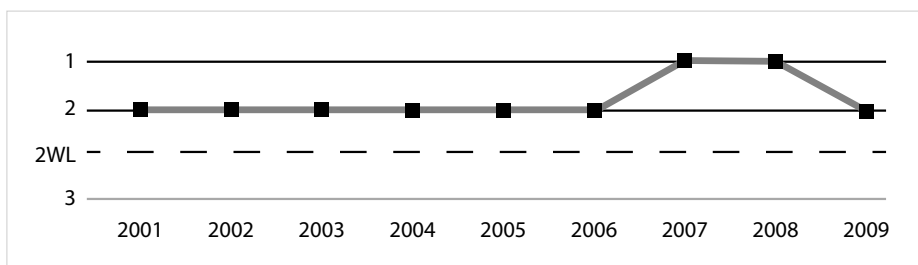
A kapott válaszokból leszűrhető, hogy az áldozatsegítésben tevékenykedő szervezetek a kérdőívet kitöltők többsége számára „rejtve dolgoznak”. Egymásban az állami források megszerzésére törekvő konkurenst látnak, így legtöbbször kapcsolatot sem tartanak.

Összefoglalás, *de lege ferenda*

Az elkészült felmérés korántsem teljes körű, de azt talán megmutatja, hogy az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében van még teendő. Magyarországra vonatkozóan az USA külügyminisztériumának éves jelentései között 2004 óta minden évben találhatunk jelentéseket a hazai emberkereskedelemről. 2007-ben és 2008-ban Magyarország még a TIER 1-es államok közé tartozott. 2009-től ismét a TIER 2-es szintre

21 Voltak olyan válaszok is, amelyek pontokat és/vagy kötőjeleket tartalmaztak.

csúszunk vissza, s ennek egyik fő oka, hogy „a kormány nem biztosított finanszírozást az áldozatoknak segítséget nyújtó civil szervezeteknek, és egy civil szervezetnek be kellett zárnia emberkereskedelmi menedékhelyét – amelyből mindössze kettő működik az országban –, miután a kormány felmondta a menedékhelynek otthont adó, állami tulajdonú épület bérletét. Noha a kormány alternatív épületet kínált a civil szervezetnek, a javasolt létesítmény túlságosan távol volt ahhoz, hogy a gyakorlatban megfelelő segítséget tudjon nyújtani az áldozatoknak. Magyarország egészen a beszámolási időszak végéig nem tett erőfeszítéseket az emberkereskedelem megelőzésére, amikor is 2009 márciusában belekezdett a kereslet csökkentésére összpontosító három hónapos kampányba.”²² Az állam 2009-től átfogalmazta a prioritásokat, a támogatásoktól is visszalépett, s ezt jelenleg a forrásszűkében lévő szervezetek sérelmezik. A társadalom mindezt azért nem érzékeli negatívan, mert az emberkereskedelem mint bűncselekmény tárgyi súlya a társadalomban alacsony. Az elkövetési magatartás leginkább szupranacionális természetű, leginkább kulturálisan és egzisztenciálisan elmaradott területeken élő személyek eladásával indul, és az előny szerzésének célzatával történő kizsákmányolás leginkább egy másik országban realizálódik.

20. ábra: Magyarország TIER-besorolásának változásai.

Az áldozatsegítésben részt vevő különféle szervezetek nem működnek egymással koordináltan. Az emberkereskedelem tekintetében fontosak és megfontolandók a következő mondatok, amelyeket az emberkereskedelem elleni irányelvhez és az emberkereskedelem felszámolását célzó európai stratégiához kapcsolódó, valamint az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló, 2008–2012 közötti nemzeti stratégiát felváltó négyéves stratégiai tervdokumentum is megfogalmaz: „A szakemberek nem rendelkeznek elegendő gyakorlattal és tudással, így nem tudnak hatékonyan segítséget nyújtani a rászorulóknak. Az áldozatazonosítási, áldozatirányítási és áldozatvédelmi rendszer fejlesztésre szorul. Olyan szakmai protokollok és képzési anyagok szükségesek, amelyek reflektálnak az emberkereskedelem specialitásaira.”²³ Az egyházak és civil szervezetek, továbbá az emberkereskedelem elleni nemzeti stratégiában részt vevő állami szervek összehangolt és erőteljesebben finanszírozott feladatellátásának következmé-

²² http://hungarian.hungary.usembassy.gov/state_dept_reports_hu.html

²³ Az 1351/2013. (VI. 19.) Korm. határozat 1. számú mellékletében megfogalmazott emberkereskedelem elleni irányelvhez és az emberkereskedelem felszámolását célzó európai stratégiához kapcsolódó, valamint az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2008–2012 közötti nemzeti stratégiát felváltó négyéves stratégiai tervdokumentum.

nyeként megvalósuló releváns képzési anyagok terjesztése, ismeretterjesztési kampányok szervezése megoldást szolgáltathat arra, hogy az emberkereskedelem valós tárgyi súlyát az egész társadalom jobban átérezze.

IRODALOMJEGYZÉK

- Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál (2012): *Büntetőjog II. Különös rész*. Budapest, HVG-ORAC.
- Berta Krisztina (2012): A szervezett bűnözés. In Korinek László – Kerezsi Klára – Gönczöl Katalin: *Kriminológia – Szakkriminológia*. Budapest, CompLex Kiadó.
- Blaskó Béla (2012): *Magyar büntetőjog. Általános rész*. Budapest, Rejtjel Kiadó.
- Czine Ágnes (2011): *Az emberkereskedelem, mint a szervezett bűnözés egyik megjelenési formája*. PhD-értekezés. Pécs, PTE Állam és Jogtudományi Kar Doktori Iskola.
- Csizmadia Andor – Kovács Kálmán – Asztalos László (1998): *Magyar állam- és jogtörténet*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Doros Gábor (1935): *Küzdelem a leánykereskedés és a prostitúció ellen*. Budapest, Magyar Egyesület a Leánykereskedés Ellen.
- Földi András – Hamza Gábor (1996): *A római jog története és intézményei*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Hertz, Joseph Herman (2010): *Mózes öt könyve és a haftárák*. II. Exodus, XXI. rész, 16. vers.
- Hollán Miklós (2012): *Az emberkereskedelem*. Budapest, HVG-ORAC.
- Király Tibor (2008): *Büntetőeljárás jog*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Király Tibor (2012): Büntetőeljárás jog. In Blaskó Béla: *Magyar büntetőjog. Általános rész*. Budapest, Rejtjel Kiadó.
- Kónya István (2015): *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. III. kiadás. Budapest, HVG-ORAC.
- Loss Sándor – Szabó Gábor (1996): *A szokásjog értelme és a hagyományok értéke. Komáság és reciprocitás négy őrségi faluban*. Szeged, József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Schanda Balázs – Balogh Zsolt (2011): *Alkotmányjog – alapjogok*. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar.
- Schreiber Emil (1917): *A prostitúció*. Budapest, Pátria Nyomda.
- Szabadfalvi József (2005): *Loss Sándor Emlékkönyv*. Debrecen, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Tóth Péter – Horváth Helga (2014): *A szubjektív biztonságérzetet befolyásoló tényezők Magyarországon*. Győr, Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar.

Internetes források:

- Belser, Patrick (2005): *Forced Labor and Human Trafficking: Estimating the Profits*. Forrás: <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1016&context=forcedlabor> (2016. 01. 06.)
- Fehér Lenke – Hollán Miklós – Végvári Réka (2004–2008): *Nemzetközi emberkereskedelem*. Forrás: http://real.mtak.hu/2172/1/46973_ZJ1.pdf (2016. 01. 13.)
- http://hungarian.hungary.usembassy.gov/state_dept_reports_hu.html (2016. 01. 06.)
- www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_243391.pdf (2016. 01. 06.)
- www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_243201/lang-en/index.htm (2016. 01. 06.)

Kapcsolódó jogszabályok:

56. sz. BKv. (Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (92) 17. számú, a büntetésiszabás egyöntetűségéről szóló Ajánlása alapján felülvizsgált 56. számú büntető kollégiumi vélemény.)
1933. évi III. törvény a rabszolgaság tárgyában, Genfben, 1926. évi szeptember hó 25-én kelt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről.
1953. évi New York-i egyezmény a rabszolgaság, a rabszolga-kereskedés, valamint a rabszolgasághoz hasonló intézmények és gyakorlatok eltörlése tárgyában, Genfben, 1953. évi december hó 7. napján kelt jegyzőkönyv (kihirdette: az 1958. évi 18. tvr. rabszolgaság eltörlésére vonatkozó csomag).
1956. évi genfi egyezmény a rabszolgaság, a rabszolga-kereskedés, valamint a rabszolgasághoz hasonló intézmények és gyakorlatok eltörlése tárgyában, Genfben, 1956. évi szeptember hó 7. napján kelt kiegészítő egyezmény.
1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról.
2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről. 17/2007. (III. 23.) IRM rendelet a rendőrség és a határőrség áldozatsegítő feladatairól.
2009. évi Lisszaboni Szerződés (EUsz és EUMsz).
- 32/2011. (XI. 18.) KIM rendelet a rendőrség nyomozó hatóságainál létesítendő gyermekmehallgató szobák kialakításáról.
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
- 354/2012. (XII. 13.) Korm. rendelet az emberkereskedelem áldozatai azonosításának rendjéről.
2013. évi XVIII. törvény az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezményének kihirdetéséről.
- 1351/2013. (VI. 19.) Korm. határozat az Emberkereskedelem Elleni Küzdelemről szóló 2013–2016 közötti Nemzeti Stratégiáról.
- 2/2013. (I. 8.) ORFK utasítás a rendőrség áldozatsegítő feladatairól.
- 1/2013. (I. 31.) ORFK utasítás a gyermekmehallgató szoba használatbavételéről, használatának rendjéről.
- 13/2014. (V. 16.) ORFK utasítás a prostitúcióval összefüggő jogsértések és az emberkereskedelem kezelésével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtásáról.
- A gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmánya. (1966)
- A polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya. (1966)
- A Tanács 2004/80/EK irányelve (2004. április 29.) a bűncselekmények áldozatainak kárenyhítéséről.
- Az ENSZ keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló jegyzőkönyve (2006. évi CII. törvény).
- Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.
- Az Európa Tanács egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről. (2005) Forrás: www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Convntn/CETS197_en.asp (2016. 01. 12.)
- Emberi jogok egyetemes nyilatkozata. (1948)
- Emberi jogok európai egyezménye. (1950) Róma, Európa Tanács.
- ENSZ-alapokmány. (1945)
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0286:FIN:HU:PDF> (2016. 01. 07.)
- Magyarország Alaptörvénye.
- Profits and Poverty: The Economics of Forced Labour. (2014) www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/--ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_243391.pdf (2016. 06. 13.)

Stockholmi program. A polgárokat szolgáló és védő nyitott és biztonságos Európa. (2010) Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:52010XG0504%2801%29> (2016. 01. 12.)

SUMMARY

Public Perception of the Gravity of Human Trafficking

KUBISCH Károly

The public perception of the gravity of trafficking in human beings is very low in the Hungarian society. Non-governmental organizations (NGO-s) working in the field lack the necessary expertise and funds to convey the real gravity of this crime to society. These shortcomings are also pointed out by the U.S. Department of State Annual Reports and the 4-years strategic document of the Government Decision N. 1351/2013. Examining the application of the concerning rules with a questionnaire based on empirical research, I tried to find the answer how an NGO-worker can interpret, apply, distinguish the concerning law in practice.